

ทัศนศิลป์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

อาจารย์ธงชัย รักปทุม

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประหยัด พงษ์ดำ

ผู้ตรวจ

อาจารย์เฉลิมศักดิ์ รัตนจันทร์

อาจารย์ชัยยุทธ พิพัฒพันธุ์

อาจารย์บุญพาด ชังคะมะโน

คำนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ : ทัศนศิลป์ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกงานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า งานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จึงได้จัดทำ หนังสือเรียนทัศนศิลป์ ม.๖ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับศัพท์ทาง ทัศนศิลป์ที่ใช้ในการบรรยายผลงาน กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ การออกแบบงานศิลปะ การจัดทำแฟ้มสะสมงานทัศนศิลป์ ผลงานของศิลปิน และทัศนศิลป์ของวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยนำเสนอเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีภาพผลงานศิลปินที่มีชื่อเสียง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอนและผู้เรียน หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอกิจกรรม การเรียนรู้และคำถามพัฒนากระบวนการคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และเห็นคุณค่าของศิลปะ

คณะผู้จัดทำ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕

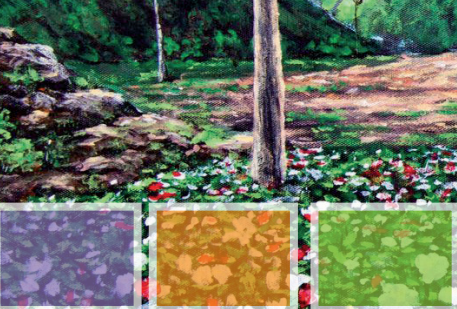
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

สงวนลิขสิทธิ์

สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

พ.ศ. ๒๕๕๙

website :
www.iadth.com

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ศัพท์ทางทัศนศิลป์ที่ใช้ในการบรรยายผลงาน

- ศัพท์ทางทัศนศิลป์
- ตัวอย่างการบรรยายผลงานทัศนศิลป์โดยใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์

- การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

การออกแบบงานศิลปะ

- การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการออกแบบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

การจัดทำแฟ้มสะสมงานทัศนศิลป์

- แฟ้มสะสมงาน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

ผลงานของศิลปิน

- ผลงานทัศนศิลป์ของศิลปินที่มีชื่อเสียง
- ความสัมพันธ์ของทัศนศิลป์กับสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

ทัศนศิลป์ของวัฒนธรรมต่าง ๆ

- ศิลปะตะวันตก
- ศิลปะตะวันออก

บรรณานุกรม

หน้า

๕

๖

๑๒

๑๕

๑๖

๒๒

๒๓

๓๔

๓๕

๔๐

๔๑

๕๕

๕๙

๖๐

๘๔

๙๕

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ศัพท์ทางทัศนศิลป์ที่ใช้ ในการบรรยายผลงาน

ตัวชี้วัด

- บรรยายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ โดยใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ (ศ ๑.๑ ม.๔-๖/๒)

ผังสาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

การมีความรู้พื้นฐานเรื่องศัพท์ทางทัศนศิลป์จะทำให้เข้าใจและเกิดความชื่นชมในผลงาน สามารถประเมินหรือวิจารณ์งานทัศนศิลป์ได้

จุดประกายความคิด

'Sunflowers' ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก, สีนํ้ามันบนผ้าใบ, ค.ศ. ๑๘๘๙

เมื่อนักเรียนมองภาพนี้
ติดศัพท์ทางทัศนศิลป์
อะไรได้บ้าง

ศัพท์ทางทัศนศิลป์

การเรียนรู้เกี่ยวกับศัพท์ทางทัศนศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาและจุดประสงค์ของผลงานทางทัศนศิลป์ ทำให้ซาบซึ้งและเข้าใจถึงศิลปะได้มากขึ้น สามารถนำความรู้ในส่วนนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อทางด้านศิลปะ ศัพท์ทางทัศนศิลป์ที่ควรรู้มีดังนี้

ศิลปะ (Art)

ศิลปะ เป็นผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อตอบสนองอารมณ์ ความรู้สึก ความประทับใจและบันเทิงใจจากความงามแห่งธรรมชาติ มีรูปแบบของผลงานแตกต่างกันไป เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ดนตรี ศิลปะแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ วิจิตรศิลป์ และศิลปะประยุกต์

วิจิตรศิลป์ (Fine Art)

วิจิตรศิลป์ เป็นผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ได้รับความบันเทิงใจและประทับใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสดงเอกลักษณ์ทางสุนทรียศาสตร์ ประกอบด้วย จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และดนตรี

ศิลปะประยุกต์ (Applied Art)

ศิลปะประยุกต์ เป็นผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ แต่คำนึงถึงสุนทรียภาพด้วย ซึ่งเป็นที่มาของการออกแบบ เพราะเป็นศิลปะที่ต้องใช้หลักการออกแบบให้เกิดคุณค่าเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความงามคู่กัน

สุนทรียภาพ (Aesthetic)

สุนทรียภาพ เป็นคำที่ใช้แสดงความซาบซึ้งในคุณค่าของความงาม ความไพเราะ ความรื่นรมย์จากธรรมชาติ หรือผลงานศิลปะ ความรู้สึกนี้จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล ตามความรู้สึกเฉพาะตนตั้งแต่เกิด สิ่งแวดล้อม และการศึกษา

รูปคนเหมือน (Portrait)

รูปคนเหมือน เป็นภาพถ่ายเส้น ภาพเขียน ภาพถ่าย รูปแกะสลัก หรือปูนปั้น ของบุคคลจริงไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือตายแล้วก็ตาม โดยปกติจะเน้นที่ใบหน้า และอาจทำรูปเหมือนเฉพาะหัว ครึ่งตัว หรือเต็มตัว อาจทำหน้าตรงหรือเอียง แต่มีส่วนน้อยที่จะทำด้านข้าง อาจอยู่ในท่านั่ง ยืน หรือนอน ด้วยขนาดเท่าตัวจริงหรือใหญ่กว่า รูปคนเหมือนที่ทำได้เล็กกว่าคนจริง เช่น ในเหรียญตรา หรือเหรียญกษาปณ์

ศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art)

ศิลปะพื้นบ้าน เป็นงานสร้างสรรค์โดยฝีมือชาวบ้านที่สร้างขึ้นเพื่อสืบทอดประเพณีนิยม มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น

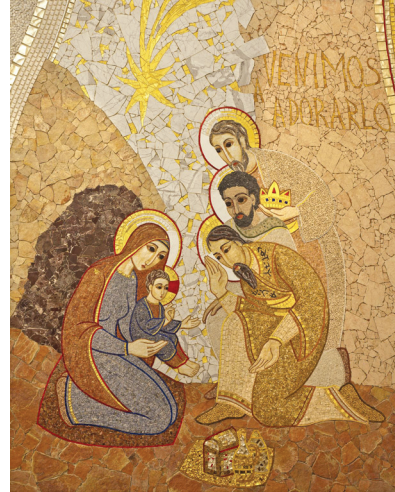
อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Art)

อุตสาหกรรมศิลป์ เป็นศิลปะที่ออกแบบและผลิตเป็นจำนวนมาก ใช้วิทยาการ การศึกษา และค้นคว้าด้านเทคโนโลยีและวัสดุ เพื่อนำมาปรับใช้ในการออกแบบให้มีความงามกลมกลืนกับหน้าที่ และประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์

ศัพท์เทคนิคทางทัศนศิลป์

‘The School of Athens’ ราฟาเอล,
จิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียก, ค.ศ. ๑๕๐๘

งานโมเสก ประเทศสเปน, ค.ศ. ๒๐๑๓

ภาพพิมพ์ยางแกะ

ภาพปะติด

จิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียก (Buon Fresco)

จิตรกรรมฝาผนังแบบปูนเปียก เป็นวิธีที่ใช้สีผสมน้ำแล้ววาดลงบนปูนปลาสเตอร์ (Lime Mortar) ที่ปาดไว้บาง ๆ บนผนัง เมื่อทาสีลงไปแล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้อะไรทาเคลือบให้สีติด เพราะปูนปลาสเตอร์ จะทำปฏิกิริยาเคมีกับสีติดปูน สีจะซึมลงไปอยู่ในปูนที่ยังขึ้น พอปูนแห้งก็จะทำปฏิกิริยาเคมีกับอากาศ ทำให้สีติดผนังได้อย่างถาวร

การหล่อ (Casting)

การหล่อ เป็นวิธีการสร้างงานประติมากรรมโดยการถ่ายแบบจากหุ่นต้นแบบ โดยใช้วัสดุที่คงทน กว่าวัสดุเดิม ในการหล่อต้องมีการทำแม่พิมพ์ขึ้นมาก่อนจากตัวหุ่นต้นแบบ เพื่อเก็บรูปทรงและรายละเอียด วัสดุใหม่ก่อรูปขึ้นตามแม่พิมพ์นั้น ๆ สำหรับงานชิ้นเล็ก ๆ อาจหล่อเป็นรูปต้นได้ แต่งานใหญ่ต้องทำเป็น รูปกลง

ภาพปะติด (Collage)

ภาพปะติด เป็นงานศิลปะแบบหนึ่งที่ใช้วิธีปะแผ่นวัสดุบนพื้นในลักษณะแบนราบ หรือนูนสูงขึ้น จากพื้นภาพเพียงเล็กน้อย แผ่นวัสดุที่ใช้ปะติดอาจมีหลายชนิดรวมกัน เช่น กระดาษ ผ้า เศษวัสดุ พื้นระนาบที่ใช้แผ่นวัสดุปะติดอาจเป็นแผ่นไม้ ฝืนผ้าใบ หรือพื้นระนาบอื่น ๆ และอาจเพิ่มเติมด้วยการระบายสี หรือวาดภาพ หรือพิมพ์ทับ

ภาพพิมพ์ยางแกะ (Linocut)

ภาพพิมพ์ยางแกะ เป็นภาพพิมพ์ที่ได้จากการสร้างแม่พิมพ์ด้วยแผ่นยางหรือก้อนยางด้วยการแกะ เป็นลวดลายตามที่ต้องการ จากนั้นนำไปกลิ้งสีให้ทั่ว แล้วเข้ากระบวนการพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์หรือพิมพ์ ด้วยการกดด้วยมือ

การปั้น (Modeling)

การปั้น เป็นวิธีการสร้างงานประติมากรรมโดยวิธีบวกรหรือพอกพูน โดยใช้วัสดุที่ค่อนข้างนุ่ม เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง ในการสร้าง ถ้าเป็นรูปใหญ่มักจะเสริมภายในด้วยโครงโลหะก่อน เมื่อได้รูปทรงที่พอใจแล้ว อาจนำไปหล่อให้แข็งตามกรรมวิธีของงานหล่อต่อไป

งานโมเสก (Mosaic)

งานโมเสก เป็นการใช่วัสดุชิ้นเล็ก ๆ เรียงต่อกันเป็นภาพหรือลวดลายประดับ ติดด้วยกาวหรือ ปูนบนผนัง พื้น หรือเพดาน วัสดุที่ใช้ อาจเป็นวัสดุต่างชนิดกันหรือชนิดเดียวกัน สีเดียวกันหรือต่างสีกัน ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและขนาดของชิ้นงานนั้น ๆ ตัวอย่างวัสดุที่ใช้ เช่น กรวด กระຈก กระเบื้อง หิน หินอ่อน

ศัพท์ยุคสมัยทางทัศนศิลป์

รูปประดับเสาประตูด้านตะวันตก
ของมหาวิหารชาตร์ ประเทศฝรั่งเศส,
ศิลปะกอทิก, ค.ศ. ๑๑๔๕

‘Pilgrimage on the Isle of Cythera’
ของ-องตวน วาโต, ศิลปะโรโกโก, ค.ศ. ๑๗๑๗

‘Two Sisters (On the Terrace)’
ปีแยร์-โอกุสต์ เรอเนอร์, อิมเพรสชันนิซึม, ค.ศ. ๑๘๘๑

‘Bonjour, Monsieur Courbet’
กุสตาฟ กูร์เบ, ลัทธินิยม, ค.ศ. ๑๘๕๔

ศิลปะกอทิก (Gothic Art)

ศิลปะกอทิก เป็นลักษณะรูปแบบของศิลปกรรมในยุโรปในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ และเสื่อมความนิยมลงในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ศิลปกรรมกอทิกเต็มไปด้วยคุณค่าอย่างสูง โดยเฉพาะการแสดงออกถึงความศรัทธาในศาสนาคริสต์

ศิลปะโรโกโก (Rococo Art)

ศิลปะโรโกโก เป็นลักษณะรูปแบบศิลปะสมัยหนึ่งของยุโรป แสดงถึงความต้องการและรสนิยมของชนชั้นสูง ในด้านจิตรกรรม ภาพทิวทัศน์นิยมสร้างให้แสงปรากฏอย่างงดงาม นุ่มนวลตา และมีบรรยากาศราวกับความฝัน เรื่องราวของภาพมักเกี่ยวกับเรื่องปรัมปรา งานรื่นเริงที่มีบรรยากาศหรูหรา ในด้านประติมากรรม มีการดัดแปลงให้มีขนาดเล็ก เพิ่มความละเอียดประณีต ร่างกายของคนจะดูบอบบาง นุ่มนวล และแสดงความเคลื่อนไหวอย่างอ่อนช้อย

อิมเพรสชันนิซึม (Impressionism)

อิมเพรสชันนิซึม เป็นศิลปะลัทธิหนึ่งที่น่าสนใจทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องแสงและสีมาใช้เพื่อแสดงบรรยากาศธรรมชาติตามเวลาและฤดูกาล เกิดขึ้นกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ลักษณะของภาพวาดแบบอิมเพรสชันนิซึม คือ การใช้พู่กันวาดสโลว์อย่างเข้ม ๆ ใช้สีสว่าง มีส่วนประกอบของภาพที่ไม่ถูกบีบ เน้นไปยังคุณภาพที่แปรผันของแสง มักจะเน้นไปยังผลลัพธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเวลา เนื้อหาของภาพเป็นเรื่องทั่วไป และมีมุมมองที่พิเศษ เน้นไปยังมุมมองแบบกว้าง ๆ มากกว่ารายละเอียด

ลัทธินิยม (Realism)

ลัทธินิยม เป็นศิลปะลัทธิหนึ่งที่มีการสร้างงานเหมือนจริงดังที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ เช่น คน วัตถุ ทิวทัศน์ โดยยึดหลักแสดงและเสนอสิ่งที่ตามองเห็น

ศิลปะนามธรรม (Abstract Art)

ศิลปะนามธรรม เป็นผลงานที่ศิลปินสร้างสรรค์ขึ้นจากความคิดอิสระ มีการตัดทอนจากธรรมชาติ ให้เหลือเพียงสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายเฉพาะตัวของศิลปิน

ศิลปะกึ่งนามธรรม (Semi-Abstract Art)

ศิลปะกึ่งนามธรรม เป็นงานศิลปะที่มีการตัดทอนรูปทรงบางส่วนออกไปหรือดัดแปลงให้เปลี่ยนไปจากความเป็นจริง

ตัวอย่างการบรรยายผลงานทัศนศิลป์โดยใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์

๑. แนวความคิดในการสร้างผลงาน

กลไกของอำนาจในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่มิได้หยุดนิ่งตายตัว หากแต่เป็นประดิษฐกรรมทางสังคมชนิดหนึ่งอันเป็นยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การครอบงำในรูปของความรู้ ความจริง ภายใต้รูปแบบของวาทกรรมต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดการยอมรับจากสังคมในวงกว้าง อีกทั้งการผลิตวาทกรรม ซึ่งมีหน้าที่พลิกแพลงเพื่อทำให้เรามองไม่เห็นถึงอำนาจและอันตราย รวมตลอดถึงความน่าเกลียด น่าสะพรึงกลัว ทั้งยังสามารถปกปิดธาตุแท้ความหยาบกร้านไว้ด้วยการอำพรางกลไกการทำงานของอำนาจได้อย่างแนบเนียน เพื่อครอบคลุมและครอบงำความคิดและจิตใจของมวลชนให้ตกอยู่ภายใต้กระแสการรุกรานมายาภาพ อันส่งผลให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างผันเข้าสู่ความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์

เนื้อหาสารดังกล่าวเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม โดยการอุปมาอุปไมยด้วยภาพลักษณ์ของสัตว์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ นำมาเชื่อมโยง

‘ร่างใหม่-กายเดิม’ พรพชา พุทธรักษา, ลีอะคริลิกบนผ้าใบ, พ.ศ. ๒๕๕๐

๒. ทศนะโดย ธงชัย รักปทุม

ภาพ ‘ร่างใหม่-กายเดิม’ ศิลปินสร้างสรรค์ด้วยแนวคิดจากการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบอำนาจมืดของนักการเมืองที่สร้างภาพมายาและอำพรางกฎ ระเบียบ กติกา เพื่อเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องจนทำให้สังคมเกิดวิกฤตศรัทธา อันนำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกัน ทั้งที่โดยเนื้อหาสาระของภาพเป็น **ศิลปะกึ่งนามธรรม** ศิลปินเน้นและแสดงออกโดยการนำสัตว์ต่างๆ มาจัดวางองค์ประกอบที่ประสานสัมพันธ์กับสถานะแห่งธรรมชาติ ณ ดินแดนที่เป็นบรรยากาศของผืนน้ำกว้างใหญ่สีล้นดงาม ให้รู้สึกสะท้อนอารมณ์ในมิติของความผันที่เหนือจริงของสรรพสิ่งและสรรพชีวิตของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงนั้น เปรียบดังการแสดงอำนาจบาตรใหญ่ของแมงป่องยักษ์กำลังเขมือบกินแมลงในจินตนาการ ตัวอ้วนใหญ่ มีสัตว์เล็กสัตว์น้อย พวกกบเขียดต่างกระโดดหนีตายเอาตัวรอด หัวตั้งจมน้ำบ้าง บางตัวก็กระโดดทะยานไปในอากาศบ้าง ซึ่งมีต้นไม้ที่เขียวแห่งโน้มลำต้นเข้าหากันเสริมให้องค์ประกอบลงตัว พร้อมกับให้ความรู้สึกกินใจในความว่องไวและเหวี่ยงเฉนชีวิตในสังคมปัจจุบัน แม้ศิลปินจะให้สีสันสดลิ้นอย่างสวยงามเพียงใด แต่สาระในการวางกรอบความคิดที่เป็นประเด็นหลักสำคัญนั้น ได้ส่องสะท้อนให้เห็นความสามารถของศิลปินในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างสวยงามและมีคุณค่าให้ศิลปะอย่างยิ่ง

ผังสรุปสาระสำคัญ

ศัพท์ทางทัศนศิลป์

การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาและจุดประสงค์ของผลงาน

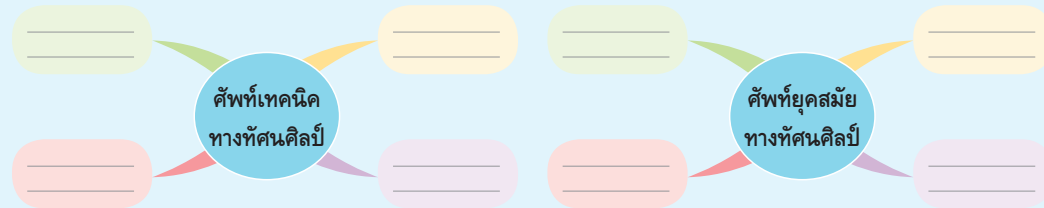
ศัพท์ทางทัศนศิลป์ที่ใช้ในการบรรยายผลงาน

ตัวอย่างการบรรยายผลงานทัศนศิลป์โดยใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์

แนวคิดในการสร้างผลงาน : เป็นแรงบันดาลใจที่ศิลปินใช้สร้างสรรค์ผลงาน

กิจกรรมการเรียนรู้

๑. ให้นักเรียนร่วมกันยกตัวอย่างคำศัพท์ทางทัศนศิลป์ตามหัวข้อที่กำหนดให้ โดยนำเสนอข้อมูลลงในแผนภาพความคิดดังนี้

๒. ให้นักเรียนดูภาพผลงานศิลปินที่ชอบ จากนั้นบรรยายผลงานลงในแบบบันทึกดังนี้
ตัวอย่างแบบบันทึก

แบบบันทึกการบรรยายผลงานทัศนศิลป์

- ชื่อผลงาน _____
- ชื่อศิลปินที่สร้างผลงาน _____
- จุดประสงค์ของการสร้างงานทัศนศิลป์ _____

- ความคิดเห็นของนักเรียน _____

คำถามพัฒนากระบวนการคิด

๑. ในภูมิภาคของนักเรียนมีศิลปะพื้นบ้านอะไรบ้าง
๒. ถ้าต้องการปั้นงานศิลปะนามธรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งจะปั้นเป็นรูปร่างอย่างไร
๓. สถานที่ทางธรรมชาติใดที่ควรวาดภาพด้วยสีเย็น
๔. สีใดที่ให้ความรู้สึกสุนทรีย์ภาพมากที่สุด
๕. ถ้านักเรียนจะเป็นศิลปินจะเลือกเป็นศิลปินในด้านใด เพราะอะไร